

Pleidooi voor stilte en bescheidenheid van Jean Rondeau

ONVOORWAARDELIJK TROUW AAN DE MUZIEK

Het liefst zou klavecijnist JEAN RONDEAU zwijgen over de Goldbergvariaties, die hij recent op cd heeft uitgebracht. "Muziek heeft iets mystieks. Ze behoort niet toe aan mensen, zelfs niet aan de componist." Luister spreekt met Rondeau over bescheidenheid, de vergoddelijking van Bach en de onmisbaarheid van stilte.

Tekst: MYRTHE MEESTER
Foto's: PARLOPHONE RECORDS LIMITED

Met zijn indringende ogen, springerige kapsel en karakteristieke baardje is Jean Rondeau een opvallende verschijning in de klassiekemuziekwereld. Toch laat de dertigjarige Franse klavecijnist meteen doorschemeren dat hij niet graag in het middelpunt van de aandacht staat, omdat hij de muziek voor zichzelf wil laten spreken. "Ik ben altijd op zoek naar manieren om niet over muziek te hoeven praten. Als ik trouw was aan mezelf, zou ik zwijgen. Maar ik heb me nu eenmaal aan een prestigieus label verbonden en daar hoort bij dat ik interviews moet geven."

NIEUWE VRAGEN

Als het aan Rondeau ligt, houden we ermee op componisten en uitvoerders als sterren te vereren. "Muziek behoort niet toe aan mensen, zelfs niet aan de componist. Bach beschouwde de muziek die hij schreef niet als zijn muziek. Hij zag zichzelf als boodschapper en probeerde in zekere zin Gods stem naar muziek te vertalen. Het is belangrijk dat we daarbij stilstaan, zodat we niet doen alsof Bach zélf een god is. Hij was een dienaar van God, van de kerk en van de liturgie."

Ook de rol van de uitvoerder is volgens Rondeau maar heel bescheiden. "Muziek is geen kwestie van zelfexpressie, want de muziek is niet van mij, ze is iets zelfstandigs. Ik probeer slechts te ontdekken wat de muziek van me vraagt en daar op een zo eerlijk mogelijke manier aan te beantwoorden. In die zin zie ik mezelf als een vertaler. We hoeven geen speciale eerbied te hebben voor de uitvoerder of de componist."

Als hij tijdens zijn concerten in de spotlights staat, draait het volgens Rondeau ook niet om hemzelf. "Ik probeer de sociale context van de concertzaal te vergeten, want die context is maar een constructie. 'Ik sta nu op het podium, maar dat interesseert me niet', zeg ik tegen mezelf. 'Ik maak gewoon wat muziek voor

mensen en misschien lukt het me om hen iets te laten ontdekken wat ze nog niet eerder hebben gehoord.'" Daarbij doet hij zijn best om zich niet te laten beïnvloeden door speeltradities en luisterverwachtingen. "Een klassiek publiek weet van tevoren precies waarnaar het komt luisteren en is daarom niet zo snel verrast. Toch probeer ik via de muziek altijd nieuwe vragen en emoties op te roepen."

SUBTIEL RUBATO

Voor zijn recente opname van de *Goldbergvariaties* is de klavecijnist heel ver gegaan in zijn poging om invloeden buiten de deur te houden. "Ik heb een vage herinnering aan een concert van mijn klavecimbellerares Blandine Verlet, die de *Goldbergvariaties* uitvoerde toen ik een jaar of zeven was. Volgens mij is dat de enige keer in mijn leven geweest dat ik iemand anders het muziekstuk hoorde spelen."

Sindsdien heeft Rondeau nooit meer geluisterd naar de dertigdelige variatiecyclus van Bach, noch in concerten, noch op cd. "Misschien heb ik weleens flarden van Glenn Gould opgevangen via de radio", geeft hij toe, "maar ik heb er nooit bewust naar zitten luisteren. Daardoor kan ik mijn eigen uitvoering niet met die van iemand anders vergelijken en houd ik me alleen bezig met kwesties die de muziek zélf bij me oproept."

Gemiddeld duurt een opname van de *Goldbergvariaties* veertig tot tachtig minuten, maar Rondeaus versie duurt maar liefst honderd minuten, tweeënhalf keer zo lang als de speelse, razendsnelle versie waarmee de 22-jarige Glenn »

Gould in 1955 in één klap wereldberoemd werd. Deels heeft dat te maken met Rondeaus kalme, meditatieve speeltempo, waarbij hij zelfs subtiel rubato niet schuwt. Maar het komt ook door zijn keuze om – in tegenstelling tot de meeste uitvoerders – alle voorgeschreven herhalingen in de partituur te spelen en soms lange stiltes tussen de variaties te laten vallen.

“Mijn versie is niet lang, de *Goldbergvariaties* zelf zijn lang”, zegt hij daarover. “De meeste musici kiezen ervoor om de herhalingen niet te spelen, zodat hun opname op één schijfje van tachtig minuten past. Maar voor mij was het iets heel instinctiefs om de herhalingen wel te spelen. Niet omdat dat nou eenmaal in de partituur staat, want ik ben geen dogmatisch persoon, maar omdat het verschrikkelijk had gevoeld om ze weg te laten. Toevallig zat ik daarmee op één lijn met Bach.” Dat zijn honderd minuten durende opname noodgedwongen over twee schijfjes is verdeeld, vindt hij vervelend, maar neemt hij op de koop toe. “De muziek staat altijd op de eerste plaats.”

ONMIDDELLIJKE BEVREDIGING

Rondeaus onvoorwaardelijke trouw aan de muziek levert nog weleens gedoe op met streamingplatforms zoals Apple Music en Spotify, die geen lange stiltes toestaan tussen of binnen de tracks. “Ze vrezen dat luisteraars tijdens een stilte in de verleiding komen om weg te klikken, want dat past bij de hedendaagse mentaliteit: we zoeken naar onmiddellijke bevrediging en zijn bang om iets te missen.” Opstandig voegt hij toe: “Maar ik speel geen muziek om tegemoet te komen aan kapitalistische behoeften.” Volgens de klavecijnist is stilte onlosmakelijk verbonden met muziek. “Als je geen stiltes laat vallen tussen de verschillende hoofdstukken van de *Goldbergvariaties*, begrijp je als luisteraar niet waar je je bevindt in het verhaal. Stilte en muziek zijn niet twee verschillende dingen, maar ze horen bij elkaar. Als musicus speel je voortdurend met de stilte om expressie te creëren. Toch bepaalt het platform uiteindelijk de lengte van de stiltes, waarmee het in feite invloed uitoefent op de muziek zelf. Het label en de uitvoerder hebben daarover niets te zeggen.” Daarom besloot Rondeau twee verschillende versies van de *Goldbergvariaties* te lanceren, “een fysieke versie en een platformversie. Op de cd kan ik meer en langere stiltes laten vallen dan op Spotify.”

Paspoort

JEAN RONDEAU

Geboren: 1991, Parijs (Frankrijk)

Instrument: klavecimbel, orgel, piano

Opleiding: Conservatoire National Supérieur de Musique (Parijs), Guildhall School of Music and Drama (Londen)

Prijzen: eerste prijs bij het Musica Antiqua festival Brugge (2012), EUBO Development Trust Prize (2012), Prix des Radios Francophones Publiques (2013)

MINDER BELANGRIJK

Rondeaus maatschappijkritiek heeft ook een ecologisch randje. De musicus is enkele jaren geleden vanuit zijn hectische geboortestad Parijs verhuisd naar Douarnenez aan de kust van Bretagne. “Dat was een diep verlangen van me.” In die nieuwe, landelijke omgeving ontdekte hij – aan de hand van filosofen als Spinoza, Nietzsche en Philippe Descola – dat het traditionele onderscheid tussen ‘natuur’ en ‘cultuur’ misleidend is. “Ik houd niet van het begrip ‘Natuur’ met een hoofdletter, waarmee we bedoelen: een prettige plek om te ontspannen als we moe zijn, of een landschap waarvan we de schoonheid komen bewonderen. De wereld is geen film om mensen te vermaken. We doen onterecht alsof de natuur ons ter beschikking staat, alsof wij er zelf geen onderdeel van zijn. Dat verklaart ook waarom we er zo’n zootje van hebben gemaakt.”

Steeds weer komt Rondeau uit op dat ene thema: bescheidenheid. Of het nu gaat om muziek of ecologie, wij mensen mogen onszelf wel een tikje minder belangrijk gaan vinden. Dán pas komt de muziek in al haar mystieke grootsheid bij ons binnen en dan pas kunnen we “een gezonde relatie aangaan met al het andere leven om ons heen”. «

Op zaterdag 26 maart speelt Jean Rondeau de ‘Goldbergvariaties’ in de Kleine Zaal van het Concertgebouw.

*Goldberg Variations - Johann Sebastian Bach
Jean Rondeau
Erato, 019029508110*